

Rozwój rynku: Paliwa mineralne (CN 27) — 2015–2025

Wprowadzenie

Handel Unii Europejskiej paliwami mineralnymi, olejami mineralnymi i produktami ich destylacji (Dział 27 CN) w latach 2015–2025 charakteryzował się głębokimi przemianami strukturalnymi, napędzanymi wstrząsami cenowymi oraz zmianami geopolitycznymi. Dane zgromadzone w przeglądzie ogólnym handlu pokazują, że wartość obrotów gwałtownie rosła w okresie kryzysu energetycznego, by następnie się ustabilizować na podwyższonym poziomie, podczas gdy wolumeny fizyczne wykazywały tendencję spadkową. Równoległe doszło do fundamentalnego przeorientowania geografii dostaw oraz do pogłębienia zależności importowej Wspólnoty.

1. Szok cenowy i rozbieżność między wartością a wolumenem handlu

W minionej dekadzie rynek paliw mineralnych UE doświadczył bezprecedensowej huśtawki cen, która ukształtowała trendy wartościowe w oderwaniu od rzeczywistych przepływów towarowych.

Wartość handlu gwałtownie wzrosła, podczas gdy wolumeny uległy zmniejszeniu

W okresie 2015–2025 wartość unijnego eksportu zwiększyła się o 32,3% (z 88,2 mld EUR do 116,6 mld EUR), a importu o 31,9% (z 314,4 mld EUR do 414,6 mld EUR). Jednocześnie wolumen wywozu skurczył się o 5,8%, a przywozu aż o 16,9%.

Wskaźnik	2015	2020	2022	2025	Zmiana 2015–2025
Eksport (mld EUR)	88,2	64,1	181,0	116,6	+32,3%
Import (mld EUR)	314,4	221,4	831,4	414,6	+31,9%
Eksport (mln ton)	195,5	180,7	191,6	184,2	–5,8%
Import (mln ton)	1 013,3	880,5	962,5	841,5	–16,9%
Cena eksportowa (EUR/t)	430,7	338,3	853,9	581,0	+34,9%
Cena importowa (EUR/t)	306,6	245,9	807,6	468,4	+52,8%

Źródło: Podstawowe dane handlowe.

Rozdźwięk między wartością a wolumenem wynika z gwałtownego wzrostu średnich cen transakcyjnych – średnia cena importowa wzrosła o 52,8%, a eksportowa o 34,9%.

Rok 2022 przyniósł historyczne maksima cenowe i najwyższe wartości handlu

Najbardziej spektakularnym momentem był rok 2022, gdy wartość importu sięgnęła 831,4 mld EUR, a eksportu 181,0 mld EUR – obie wartości stanowiły absolutne rekordy. Średnia cena importu skoczyła wówczas do 807,6 EUR/t, czyli ponad trzykrotnie więcej niż w pandemicznym 2020 r. Zjawisko to dotyczyło praktycznie wszystkich głównych partnerów i zostało potwierdzone analizą wstrząsów cenowych: dla importu z Algierii skok cenowy wyniósł +145,4%, z USA +149,2%, z Norwegii +118,7%, a z Rosji +139,6% (dane z analizy wstrząsów). Po 2022 r. ceny częściowo się cofnęły, utrzymując się jednak powyżej poziomów sprzed kryzysu.

Deficyt handlowy UE w paliwach mineralnych osiągnął w 2022 r. najgorszy wynik

Saldo wymiany w dziale 27 pogłębiło się z –226,2 mld EUR w 2015 r. do –297,9 mld EUR w 2025 r. (–31,7%). Rekordowy deficyt odnotowano w 2022 r. na poziomie –650,4 mld EUR. Mimo późniejszej poprawy, unijny rachunek za import paliw pozostał strukturalnie wyższy niż przed kryzysem.

2. Przebudowa geografii dostaw – od zależności od Rosji do dywersyfikacji

Rosyjska agresja na Ukrainę w 2022 r. zapoczątkowała największą w historii reorganizację kierunków importu paliw do UE, widoczną w danych o głównych partnerach handlowych.

Import z Rosji załamał się o ponad 80%

Rosja, która w 2015 r. dostarczała paliwa o wartości 87,8 mld EUR (najwięcej spośród wszystkich partnerów), w 2025 r. odpowiadała już tylko za 17,4 mld EUR – spadek o 80,1%. Wolumen importu z Rosji skurczył się z 288,4 mln ton w 2015 r. do 35,1 mln ton w 2025 r., co oznacza redukcję niemal o 90%.

Stany Zjednoczone, Norwegia i Kazachstan wypełniły lukę

Rolę głównego dostawcy przejęły Stany Zjednoczone, których sprzedaż do UE wzrosła z 10,4 mld EUR do 70,9 mld EUR (+583,8%). Bardzo dynamicznie zwiększył się również import z Norwegii (z 22,6 mld EUR do 45,0 mld EUR, +99,6%) oraz z Kazachstanu (z 14,2

mld EUR do 28,2 mld EUR, +98,1%). Wyraźnie umocniły się także dostawy z Algierii (+41,4%) oraz Wielkiej Brytanii (+4,9%).

Partner	Import 2015 (mld EUR)	Import 2025 (mld EUR)	Zmiana
Rosja	87,8	17,4	−80,1%
Stany Zjednoczone	10,4	70,9	+583,8%
Norwegia	22,6	45,0	+99,6%
Kraje nieokreślone*	29,1	31,9	+9,8%
Kazachstan	14,2	28,2	+98,1%
Algieria	17,4	24,7	+41,4%
Wielka Brytania	21,0	22,0	+4,9%

- Kraje i terytoria nieokreślone ze względów handlowych lub wojskowych w ramach handlu pozaunijnego.

Źródło: Partnerzy handlowi.

Koncentracja dostawców znacząco się obniżyła

Zmiana struktury dostaw znalazła odzwierciedlenie we wskaźniku koncentracji HHI dla importu, który spadł z 1307 w 2015 r. do 794 w 2025 r. (−39,2%), sygnalizując wyraźną dywersyfikację i zmniejszenie ryzyka zależności od pojedynczych kierunków. Tymczasem koncentracja eksportu według wartości pozostała stosunkowo stabilna (HHI wzrósł z 576 do 619) – wykresy koncentracji.

3. Pogłębiająca się zależność od importu i zmiany w strukturze towarowej

Oprócz przeobrażeń geograficznych, w analizowanym okresie nastąpiła zasadnicza ewolucja w zakresie samowystarczalności energetycznej UE oraz kompozycji handlowanych produktów.

Importochłonność netto dramatycznie wzrosła

Wskaźnik zależności od importu netto (net import reliance) zmienił się z +1,2% w 2015 r. do −81,2% w 2024 r., co odzwierciedla ekstremalne uzależnienie od dostaw spoza UE. Równocześnie produkcja unijna w dziale 27 wzrosła ilościowo o 92,0% (z 84,9 mld ton w 2015 r. do 121,4 mld ton w 2024 r.), a jej wartość aż o 524,6%. Mimo to, przyrost produkcji nie zdołał zniwelować luki importowej, a intensywność handlu (trade intensity) zwiększyła się z 31,4% do 83,0%, natomiast skłonność eksportowa (export propensity) skoczyła z 19,1% do 77,4% – mierniki autonomii – co świadczy o rosnącej roli UE jako centrum reeksportu paliw.

W imporcie malała rola węgla, zyskiwał gaz ziemny

Struktura towarowa importu według segmentów produktowych uległa wyraźnym przesunięciom. Dominująca pozycja ropy surowej (CN 2709) pozostała stabilna ilościowo (z 503,0 mln ton do 435,5 mln ton), jednak jej udział wartościowy podlegał wahaniom w ślad za cenami. Import gazu ziemnego (CN 2711) wzrósł zarówno ilościowo (z 118,9 mln ton do 143,9 mln ton), jak i wartościowo, stając się drugim filarem zaopatrzenia. Z kolei przywóz węgla (CN 2701) załamał się – z 156,9 mln ton w 2015 r. do 58,8 mln ton w 2025 r., co jest zgodne z polityką dekarbonizacji UE.

Produkt (CN)	Import ilość 2015 (mln t)	Import ilość 2025 (mln t)	Zmiana
Ropa surowa (2709)	503,0	435,5	–13,4%
Gaz ziemny (2711)	118,9	143,9	+21,0%
Produkty rafinowane (2710)	131,5	91,2	–30,7%
Węgiel (2701)	156,9	58,8	–62,5%

Eksport opiera się na produktach rafinowanych

W wywozie UE niezmiennie dominują produkty ropopochodne (głównie CN 2710), których wolumen zmalał z 150,7 mln ton do 118,3 mln ton, lecz wartość wzrosła z 68,7 mld EUR do 77,3 mld EUR dzięki wyższym cenom. Rośnie znaczenie eksportu chemikaliów aromatycznych (CN 2707) oraz koksu i asfaltów, co potwierdza pozycję UE jako globalnego dostawcy przetworzonych nośników energii.

Wnioski

Lata 2015–2025 przyniosły w unijnym handlu paliwami mineralnymi trzy fundamentalne zmiany. Po pierwsze, gwałtowny szok cenowy w 2022 r. wywindował wartości obrotów do rekordowych poziomów przy jednoczesnym spadku fizycznych wolumenów, pogłębiając deficyt handlowy. Po drugie, dokonano się szybkie i głębokie przeorientowanie źródeł importu – miejsce Rosji zajęły Stany Zjednoczone, Norwegia i Kazachstan, a poziom koncentracji dostawców wyraźnie spadł. Po trzecie, mimo dynamicznego wzrostu produkcji własnej, wskaźniki importochłonności netto osiągnęły bezprecedensowo wysokie wartości, świadcząc o strukturalnym uzależnieniu UE od zewnętrznych dostaw surowców energetycznych, przy jednoczesnej zmianie miksu towarowego w kierunku gazu ziemnego kosztem węgla. Wszystkie te zjawiska razem redefiniują bezpieczeństwo energetyczne i handlowe Wspólnoty w kolejnej dekadzie.

Raport wygenerowany maszynowo: przyspiesza analizę człowieka, choć czasami może ją wprowadzić w błąd. Nigdy nie może jej w pełni zastąpić.

Jeśli potrzebujesz porady dotyczącej europejskiej polityki handlowej lub reprezentacji Twoich interesów w Brukseli, nie wahaj się skontaktować ze mną pod adresem support@tradedashboard.eu. Znajdziesz moje CV pod tym adresem.